

Isokukkaiset kärhöt ovat monien mielestä kauneimpia meillä kasvatetuista köynnöksistä.

Pelkäämme turhaan kärhöjen talvehtimista, sillä oikein istutettuina ja hoidettuina ne talvehtivat suojaisessa paikassa yllättävän hyvin I-II-vyöhykkeellä, muutamat lajit jopa III-vyöhykkeellä saakka. Kauneutensa ja koristearvonsa puolesta niitä voisi kasvattaa myös yksivuotisena kesäkukkien tapaan tai istutettuna ruokkuun, jonka voi talvettaa esim. kellarissa.

Pienikukkaiset kärhöt ovat talvenkestäviä ja helppohoitoisia, esim. siperiankärhö menestyy VI-vyöhykkeellä. Huomaa, että iso- ja pienikukkaisille kärhöille on omat istutus- ja hoito-ohjeensa. Kärhöjen harrastajille on oma kerho osoitteessa:

<http://personal.inet.fi/koti/lofgren/Clemclub/Kerho.htm>

englanninkieliset sivut osoitteessa: <http://www.clematis.hull.ac.uk/index.cfm>

KÄRHÖJEN JA KÖYNNÖSTEN ISTUTUS JA HOITO

Kärhöt on totuttu istuttamaan seinustalle säleikköön, joka on ongelmallinen paikka suurikukkaisille loistokärhöille, koska paikka on usein paahteinen ja kuiva. Seinustalla kärhöt kärsivät usein kuivuudesta, kukkien väri haalistuu ja kukinta menee nopeasti ohi. Kärhöjä ei myöskään kannata istuttaa vettä tiputtavan räystäään alle tai seinustalle, johon lumet putoavat katolta.

Vapaana kasvaessaan kärhöt kiipeilevät kohti puiden ja pensaiden latvuksia saaden havukasvitkin kukkimaan. Kärhöt ovat kauniita laskeutuessaan kukkivina puiden oksilta tai kasviryhmiin pystytetyistä telineistä.

Kasvupaikaksi valitaan aurinkoinen tai kevyesti varjoinen ja tuulensuojainen paikka. Kärhöt tarvitsevat kosteutta ja ravinteita kasvaakseen rehevästi, joten niitä ei kannata istuttaa kuivaan eikä myöskään saviseen maahan. Kasvualustaksi valitaan tuore, kuohkea, ravinteikas ja kalkkipitoinen (pH 5,5-6) mullan ja savensekainen maa.

Jos kärhöt istutetaan seinustalle, istutuskuoppa tehdään 50 cm:n päähän sokkelista ja säleikkö kiinnitetään noin 10 cm irti seinästä, jotta ilma pääsee kulkemaan seinän ja lehdistön välissä. Istutusväli kärhöillä on 0,7 – 1 m.

Avoimella paikalla kasvi pystyy käyttämään kaiken sadeveden ja välttää seinustan paahteelta. Kärhöt voidaan istuttaa kiipeilemään pitkin pensaiden tai pienijuuristen puiden oksistoa, (esim. kataja, tuija, omenapuu, kirsikkapuu, syreeni), sekä kasviryhmiin pystytettyihin telineisiin, pyramideihin, maata pitkin suikertelemaan tai aittaa verhoamaan.

ISOKUKKAISTEN KÄRHÖJEN – RYHMÄ (Jackmannii-, Lanuginosa-, Patens-ryhmä)

Kasvupaikka: aurinkoinen tai puolivarjoinen, ei mielellään paahteeseen, tuulilta suojattu kasvupaikka

Kasvualusta: tuore, runsasmultainen, ravinteikas, kalkkipitoinen läpäisevä maa, kärhöt eivät siedä seisovaa vettä.

Kärhöt ovat syväjuurisia, siksi kasvualustan syvyyden tulee olla vähintään 60 cm syvä ja 60 cm leveä, seinustoilla mieluummin 80 cm x 80 cm.

Isokukkaisten kärhöjen istutus: taimi kastellaan hyvin, **kasvatusastia poistetaan** varovasti ja kasvi istutetaan siten, että kasvin pinta jää 20 cm mullan alle (poikkeuksena pienikukkaiset kärhöt, katso niiden istutus omasta kohdastaan). Syvään istuttaminen parantaa kasvin talvenkestävyyttä ja estää juuripaakun kuivumista. **Istutuskauon pohjalle ja reunoille** laitetaan ravinteikasta, kalkittua ja lannoitettua, hyvää puutarhamultaa tai valmiiksi lannoitettua hyvänlaatuista säckimultaa, esim. perennamultaa. **Juuripaakun ympärille tulevaan multaan** käytetään laihaa hiekansakaista multaa tai valmista puutarhamultaa säkistä, johon sekoitetaan vähän hiekkaa.

Taimen tyvelle juurenniskan ympärille lisätään karkeaa hiekkaa, joka estää lakastumistautia.

Liiallinen kosteus estetään soralla täytetyllä salaojaputkella.

Juuristo kärsii helposti kuivuudesta, minkä vuoksi istutusalue peitetään kuorikatteella tai koristesoralla tai kasvin eteen istutetaan perennoja, matalia pensaita tai maanpeitekasveja pitämään maa viileänä ja suojaamaan juuristoaluetta paahteelta.

Istutusleikkaus: Istutuksen yhteydessä kärhö kannattaa leikata noin 20 cm:n korkeudelta maanpinnan yläpuolelta siten, että versoon jää 1 - 2 silmuparia. Tällä edistetään kasvin versomista ja juuriston kehittymistä.

Lannoitus: Ilman lannoitusta kärhöt kituvat ja kukkivat huonosti, joten kukkiakseen runsaasti kärhöt tarvitsevat paljon lannoitusta. Kärhöille sopii parhaiten kasteluveteen lisättävä kastelulannoite kasvukaudella noin kerran kuukaudessa. Lannoitevesi kannattaa kaataa kasvin viereen tehtyihin reikiin, koska kärhöjen juuret ovat syvällä. **Lannoitus suositellaan lopettamaan heinäkuun lopulla.** Heti elokuun alussa annetaan vielä **typetöntä syyslannoitetta**, joka parantaa kasvin talvehtimistä.

Kastelu: Istutuksen jälkeen kastele kerran pari viikossa, kunnes kasvi juurtuu kunnolla. Jatkossa kastele säännöllisesti, sillä kärhöt tarvitsevat menestyäkseen runsaasti vettä. Kastele kerralla kunnolla, veden täytyy mennä jopa puolen metrin syvyyteen, koska juuristo on syvällä (vähintään 15 l/taimi).

Leikkaus ja talvisuojaus: Meillä yleensä korkeiden versojen talvehtiminen ei onnistu, joten voit leikata versot syksyllä n. 30 cm korkeudelta maasta. Jalokärhöt kukkivat myös saman vuoden versoilla, joten leikkaus ei vie tulevan vuoden kukintaa. Suojaa versot talveksi maan routaannuttua loka-marraskuussa vettä hylkivällä talvensuojaturpeella. Poista suoja keväällä vasta, kun maa on sulanut.

Joskus jalokärhöt saavat lakastumistaudin, jolloin verso ruskettuu ja nuokahtaa. Vioittuneet oksat on leikattava heti pois ja hävitettävä, näin ehkäiset taudin leviämisen. Jos olet istuttanut kärhön oikein, se yleensä kasvaa seuraavana vuonna uudestaan. Orgaaniset eli luonnonlannoitteet kasvin juurelle lisättynä lisäävät lakastumistaudin vaaraa, **käytä siksi veteen sekoitettavaa kastelulannoitetta.**

Kuva Floradania

Kasvatus ruukussa: Salaojita ruukku (ruukun koko mielellään n. 20 - 50 l) karkealla soralla tai lecasoralla. Täytä ruukku lannoitetulla, hyvällä puutarhamullalla, istuta kasvi noin 10 cm syvyyteen, jätä ruukun yläosaan noin 5 cm:n kasteluvara. Kastele säännöllisesti (noin pari kertaa viikossa ruukun koosta riippuen), lannoita kastelulannoksella parin viikon välein heinäkuun lopulle saakka. Vie kasvi tuleentumisen jälkeen ennen kovia (lokakuu) pakkasia kellariin, jossa paras säilytyslämpötila on -2 - ±0 °C.

PIENIKUKKAISET KÄRHÖT (alppikärhkö, kruunukärhkö, siperiankärhkö, kiinankärhkö)

Pienikukkaiset kärhöt viihtyvät parhaiten puolivarjossa, mutta kukkivat myös varjossa. Nämä kärhöt kukkivat pääasiallisesti keväällä tai kesäkuussa, jotkut uusivat kukintaansa vielä loppukesällä. Pienikukkaiset kärhöt sopivat istutettavaksi kivikkoon kivienväliin, seinustalle säleikköön, pergolaan, pyramideihin tai puiden ja pensaiden oksia pitkin kiipeilemään. Pienikukkaiset kärhöt sopivat hyvin myös luonnontilaiseen ympäristöön.

Jos kärhöt istutetaan seinustalle, istutuskuoppa tehdään 50 cm:n päähän sokkelista ja säleikkö kiinnitetään 10 cm irti seinästä, jotta ilma pääsee kulkemaan seinän ja lehdistön välissä.

Istutusväli kärhöillä on 0,7 – 1 m.

Pienikukkaiset kärhöt ovat helppohoitoisia ja talvenkestäviä.

Kasvualusta: Ravinteikas, tuore, humuspitoinen, kalkkiperäinen maa. Kärhöt eivät siedä seisovaa vettä, eivätkä jäykkää savimaata. Kärhöt ovat syväjuurisia, siksi kasvualustan syvyyden tulee olla vähintään 60 cm syvä ja 60 cm leveä.

Kuvat Viher-Apu

Pienikukkaisten kärhöjen istutus: Taimi kastellaan hyvin, kasvustusastia poistetaan varovasti ja kasvi istutetaan siten, että kasvin pinnalle tulee noin **2-3 cm** uutta multaa, pienikukkaisia kärhöjä ei istuteta yhtä syvään kuin loistokärhöjä.

Leikkaus: Ei yleensä tarvitse leikata, tiheää kasvustoa voidaan harventaa tarpeen mukaan heti kevätukukinnan jälkeen, ettei seuraavan vuoden kukintaa menetetä. Kukut muodostuvat pääasiassa edellisvuoden versoihin. Ainoastaan silloin, kun halutaan nuorentaa pensasta voimakkaasti tai harventaa sitä, voidaan oksat leikata noin 10 cm korkeudelta maasta joko kokonaan tai harventamalla kasvustoa.

Kastelu ja lannoitus: Lannoita keväällä puutarhan yleislannoitteella. Istutuksen jälkeen kastele kerran pari viikossa, kunnes kasvi juurtuu kunnolla, jatkossa kastele kuivina kausina säännöllisesti, sillä kärhöt tarvitsevat menestyäkseen runsaasti vettä. Kastele kerralla kunnolla. Lannoita pienikukkaisia kärhöjä kastelulannoitteella pari kertaa kasvukaudella. Elokuun alussa annetaan **typetöntä** syylannoitetta.

Talvisuojaus: eivät tarvitse talvisuojausta

VIINIKÄRHÖT (C. Viticella) katso Loistokärhöt

KELLO- JA TIUKUKÄRHÖT (C. Integrifolia, C. Diversifolia)

Nämä kärhöt ovat matalakasvuisia, perennamaisia ja kukkivat saman vuoden versoilla ja sopivat istutettavaksi perennapenkkiin tai muiden kasvien kanssa aurinkoiselle tai puolivarjoiselle paikalle.

Istutus ja hoito: muuten **kuten loistokärhöt**, mutta kello- ja tiukukärhöt istutetaan siten, että kasvin pinnalle tulee noin **2-3 cm** (isokukkalliset lajikkeet 10 cm) uutta multaa, pienikukkaisia kärhöjä ei istuteta yhtä syvään kuin loistokärhöjä.

Leikkaus: maanpäällinen osa lakastuu talven aikana kuten perennoilla, leikataan syksyllä 10 cm:n korkeudelta maasta.

Lähde: Pentti Alanko, Pirkko Kahila, Köynnöskasvit, Tammi 2003
Clematis on the Web

KÖYNNÖSRUUSUT

Kasvupaikka: aurinkoinen, tuulilta suojattu paikka, jos köynnösruusut istutetaan seinustalle, istutuskuoppa tehdään 50 cm:n päähän sokkelista ja säleikkö kiinnitetään noin 10 cm irti seinästä, jotta ilma pääsee kulkemaan seinän ja lehdistön välissä. Köynnösruusut tuetaan säleikköön tai tukeen.

Istutusväli: 1- 1,5 metriä, kaunein tulos saadaan istuttamalla vähintään muutama taimi samaa kasvia, kasvit jopa viihtyvät paremmin muutaman taimen ryhmänä kuin yksistään. Myös jalokärhöt sopivat upeasti köynnösruusujen lomaan.

Kasvualusta: 60 cm syvä ja 60 cm leveä kuoppa, joka täytetään kuohkealla, ravinteikkaalla, hyvin kalkitulla hiekan ja savensekaisella puutarhamullalla. Köynnösruusut eivät menesty jäykässä savimaassa, joten savimaata parannetaan hiekalla, turpeella ja komposti- tai puutarhamullalla. Tasamaalla kuopan pohja kannattaa salaojittaa noin 10 cm:n kerroksella karkeaa soraa.

Istutus: Poista esipakatuista ruusuista varovasti muovi- tai verkkopussi, tantop – pahvipakkausta ei poisteta. Laita juurakot veteen 2 – 3 tunniksi. Tyypistä pitkiä juuria hiukan, jotta ne saadaan istuttaessa suoraan alaspäin.

Astiassa (muoviruukku) kasvatettujen ruusujen juuripaakkua ei hajoteta, astia poistetaan varovasti. Istuta ruusut niin syvään, että **jalonnuskohta tulee noin 10 -15 cm maanpinnan alle**. Täytä kuoppa ja tiivistä maa kevyesti. Kastele kunnolla vähintään 10 l/ taimi.

Istutusleikkaus: Leikkaa istutuksen yhteydessä versoja voimakkaasti, jolloin heikot oksat poistetaan kokonaan ja vahvoihin versoihin jätetään 2 -3 silmua, astiassa ja tantop - pahvipakkauksessa kasvatettuja ruusuja ei tarvitse leikata istutettaessa.

Kastelu ja lannoitus: Kastele ruusuja istutuksen jälkeen säännöllisesti noin kuukauden ajan tai kunnes ruusut ovat juurtuneet. Kastele kerralla kunnolla vähintään 10 l/taimi noin pari kertaa viikossa säästä riippuen. Pahvista tantop – pakkausta ei saa päästää kuivumaan istutuksen jälkeen. Jatkossa kastele säännöllisesti etenkin kuivina kausina kasvin juurille, ei lehdille eikä kukille. Lannoituksen voit aloittaa kuukauden päästä istutuksesta esim. ruusulannoitteella. Lannoita elokuun alussa tyypettömällä syyslannoitteella. Tulevina vuosina lannoita keväällä puutarhan yleislannoitteella, kasvukaudella esim. ruusulannoitteella ja elokuussa syyslannoitteella lannoitepakkauksessa olevan ohjeen mukaan.

Talvisuojaus: Meillä köynnösruusut kannattaa suojata talveksi (paitsi kotimaista alkuperää oleva 'Pohjantähti') joko suoraan seinälle pakkaspeitteellä tai irrottamalla ja laskemalla versot alas seinältä aikaisintaan loka- marraskuussa, jolloin lehdet ovat varisseet ja tukinarut voidaan katkaista. Kerää varisseet lehdet huolellisesti pois. Tarkista, että jalonnuskohta on edelleen 10 – 15 cm:n syvyydessä, jos ei, lisää multaa. Köynnökset lasketaan aivan seinän viereen ja peitetään havunoksilla tai laitetaan 15 cm:n kerros talvensuojaturvetta. Poista suoja keväällä vasta maan sulettua ja yöpakkasten mentyä.

Leikkaus: 'Flammetanz' ja 'Pohjantähti' kukkivat toisen vuoden versoilla, joten leikkaa talvehtineista versoista ainoastaan paleltuneet ja kuivat oksat pois. Kesällä kasvustoa voidaan typistää haaroittumisen edistämiseksi ja tarvittaessa harvennetaan liian tiheää ja ränsistynyttä kasvustoa kukinnan jälkeen.

Muut köynnösruusut kukkivat saman vuoden versoilla (tarkista lajikkeen kukinta ostopaikasta), joten lyhennä talvehtineita vahvoja versoja ja poista paleltuneet, kuivuneet ja heikot versot kokonaan. Kuituneiden kukkien leikkaus muutamaa lehtihankaa alemmaa edistää uutta kukintaa.

MUUT KÖYNNÖKSET esim. kiinanlaikkuköynnös

Kasvualusta: tee 60 cm syvä ja 60 cm leveä kuoppa. Täytä kuoppa hyvällä puutarhamullalla. Jos köynnös istutetaan seinustalle, istutuskuoppa tehdään 50 cm:n päähän sokkelista. Yleensä köynnökset viihtyvät ravinteikkaassa, kalkkipitoisessa, kuohkeassa mullassa, paitsi **köynnöshortensia**, joka vaatii **kalkittoman** kasvualustan esim. havu-rodomulta.

Istutus: Poista kasvatusruukku tai muovi varovasti ja istuta taimi hieman vinoon seinää tai tukea kohti 2-3 cm aikaisempaa syvempään. Kastele kunnolla vähintään 10 l/taimi.

Kastelu ja lannoitus: Kastele istutuksen jälkeen pari kertaa viikossa 10 l/ taimelle tai tarpeen mukaan. Lannoita myöhemmin vuosina keväällä puutarhan yleislannoitteella, köynnöshortensiaa Havu-rodo ravinteella.

Leikkaus: Astiataimille ei tarvitse tehdä istutusleikkausta, **köynnöshortensia ei** edes pidä istutusleikkauksesta.

Myöhemmin köynnöksiä harvennetaan tarvittaessa ja ränsistyneitä oksia leikataan pois varhain keväällä ennen silmujen puhkeamista. **Humalan** kasvusto leikataan keväällä muutaman sentin korkeudelta maanrajasta.

Lähde: Pentti Alanko, Pirkko Kahila, Köynnöskasvit, Tammi 2003